

รายงานสรุปการฝึกอบรมโครงการบรรยายทางวิชาการ
เรื่อง มาตรฐานการลงรายการทรัพยากรสารสนเทศใหม่ด้วย RDA
(Resource Description & Access)

วันที่ฝึกอบรม	วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๙ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๖.๓๐ น.
สถานที่ฝึกอบรม	ห้องส่งเสริมการเรียนรู้ ๑ ศูนย์วิทยบริการศาลยุติธรรม
วิทยากร	นางนันทพร ณะกุลบริภัณฑ์ รองผู้อำนวยการสำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช
ผู้เข้ารับการอบรม	บุคลากรของศูนย์วิทยบริการศาลยุติธรรม จำนวน ๓๙ คน
ผู้เข้าร่วมสังเกตการณ์	นางสาวสุวรรณี หลิกาพันธ์ ที่ปรึกษาระบบงานศาลยุติธรรม

สรุปสาระสำคัญฝึกอบรม

ห้องสมุดเป็นสถานที่เก็บรวบรวมหนังสือ สิ่งพิมพ์ และสื่อทัศนวัสดุต่างๆ มีการจัดเก็บอย่างมีระบบเพื่อให้บริการผู้ใช้ ห้องสมุดสะสมหนังสือ วัสดุ และสื่อการเรียนรู้อื่นๆ จำนวนมากไว้ให้บริการ จึงต้องมีวิธีการที่จะช่วยให้ผู้ใช้ได้รับความสะดวกในการค้นหาหนังสือ วัสดุ และสื่อการเรียนรู้อื่นๆ ที่มีในห้องสมุด โดยการจัดหมวดหมู่อย่างมีระบบเช่นการจัดหมวดหมู่หนังสือระบบทศนิยมดิวอี้ (Dewey Decimal Classification) และจัดทำเครื่องมือสำหรับค้นเรียกว่ารายการ หรือ Catalog ซึ่งหมายถึง บัญชีรายชื่อของวัสดุที่มีในห้องสมุดที่มีการจัดเรียงตามแบบแผนที่กำหนดไว้

ทรัพยากรสารสนเทศที่มีเข้ามาในห้องสมุดจะต้องมีการดำเนินการลงรายการบรรณานุกรมของสื่อแต่ละเล่ม แต่ละชิ้นเพื่อช่วยให้ผู้ใช้ได้เข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศนั้นๆ ซึ่งมีการใช้มาตรฐานการลงรายการบรรณานุกรมทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้กันมาเป็นเวลานานคือ หลักเกณฑ์การลงรายการแบบแองโกลอเมริกัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ ปรับปรุงแก้ไขปี ค.ศ.๒๐๐๒ (AACR๒ : Anglo-American Cataloguing Rules, ๒ nd Edition) จัดทำโดย สมาคมห้องสมุดอเมริกัน สมาคมห้องสมุดอังกฤษ สมาคมห้องสมุดแคนาดา และหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน ต่อมาได้มีการนำมาตรฐานการลงรายการข้อมูลบรรณานุกรมสิ่งพิมพ์ สื่อทัศนวัสดุและสื่อต่างๆ ตามหลักเกณฑ์การลงรายการแบบ AACR๒ แต่อยู่ในรูปแบบที่เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถอ่านได้ โดยการลงรายการแบบ MARC๒๑

เนื่องจาก AACR๒ ยังไม่สามารถลงรายการทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบดิจิทัล ซึ่งมีความหลากหลายในด้านเนื้อหาและสื่อที่จัดเก็บเนื้อหาให้มีความครอบคลุม คณะกรรมการดำเนินการร่วมเพื่อการพัฒนา RDA (Joint Steering Committee for Development of RDA) จึงได้มีแนวความคิดของการลงรายการบรรณานุกรมรูปแบบใหม่ คือมาตรฐาน RDA (Resource Description And Access) เพื่อให้สามารถรองรับการลงรายการทรัพยากรสารสนเทศทั้งในรูปแบบสื่อดิจิทัลและสื่อในรูปแบบเดิมได้ ทั้งนี้ RDA มีรายละเอียดตามมาตรฐานดังนี้

๑. RDA (Resource Description and Access) เป็นมาตรฐานการลงรายการบรรณานุกรมรูปแบบใหม่ที่จะมาแทนมาตรฐานการลงรายการบรรณานุกรม AACR๒ และ MARC๒๑ ซึ่ง RDA พัฒนาและรับผิดชอบโดยสหพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสมาคมและสถาบันห้องสมุด (IFLA: International Federation of Library Associations and Institutes) เนื่องจากปัจจุบันทรัพยากรสารสนเทศมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบจากเดิมที่เป็นรายการสิ่งพิมพ์และรายการโสตทัศนวัสดุมาเป็นสื่อดิจิทัล ซึ่งวิธีการเข้าถึงสื่อดิจิทัลมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิมและหลากหลายช่องทาง จึงได้มีแนวความคิดของการลงรายการบรรณานุกรมรูปแบบใหม่ เพื่อให้สามารถรองรับการลงรายการทรัพยากรสารสนเทศทั้งในรูปแบบสื่อดิจิทัลและสื่อในรูปแบบเดิมได้ RDA เป็นมาตรฐานการลงรายการทรัพยากรสารสนเทศใหม่ที่ได้รับการออกแบบสำหรับใช้ในสภาพแวดล้อมที่เป็นดิจิทัล เพื่อมาแทนที่ AACR๒ โดย RDA มีการสร้างขึ้นตามแนวคิดของ AACR๒ มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกัน แต่มีขอบเขตที่กว้างกว่า นอกจากนี้การลงรายการทรัพยากรสารสนเทศตามมาตรฐาน RDA ยังสามารถใช้ร่วมกับมาตรฐาน MARC ได้ โดยการเพิ่ม Tag การลงรายการ

RDA เป็นกลุ่มคำแนะนำในการปฏิบัติการลงรายการ ใช้สำหรับทำรายการหนังสือและวัสดุอื่นๆ ในห้องสมุดและองค์กรสารสนเทศอื่นๆ อาทิ พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์หรือห้องแสดงงานศิลปะ หอจดหมายเหตุ สำนักพิมพ์ เป็น New Cataloging code ที่รองรับสื่อสารสนเทศประเภทใหม่ๆ อาทิ digital content, web resources และรองรับการเติบโตและขยายตัวของอินเทอร์เน็ตตลอดจนการเข้าถึงข้อมูลผ่านเว็บ

หลักการและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับ RDA ใช้รูปแบบ FRBR และ FRAD เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ โดยมีรายละเอียด คือ

๑. FRBR (Functional Requirements for Bibliographic Records) เป็นรูปแบบการลงรายการบรรณานุกรมทรัพยากรสารสนเทศที่รองรับการลงรายการข้อมูลได้ทุกรูปแบบทั้งสิ่งพิมพ์และไฟล์ดิจิทัล เป็นเซตของความคิดเชิงโครงสร้างที่เป็นหลักพื้นฐานของกฎ/หลักเกณฑ์การลงรายการที่จะพัฒนาในรุ่นต่อไป มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดของการอธิบายรายละเอียดของทรัพยากรและวิธีการจัดสรรสารสนเทศเพื่อช่วยให้ผู้ใช้ค้นหาข้อมูลได้ตรงตามความต้องการโดยมีหน้าที่หลัก ดังนี้

๑.๑ การค้นหาข้อมูลที่ใช้ต้องการ (Find) การค้นพบ resources ที่ตรงกันกับผลการค้นหาตามเกณฑ์/criteria ของผู้ใช้

๑.๒ การระบุหรือชี้บอกถึงข้อมูลที่ต้องการ (Identify) สามารถยืนยันได้ว่า resource ที่พบจากข้อมูลในbib record ตรงกับสิ่งที่ค้นหา โดยสามารถแยกหรือระบุความแตกต่างของ resource สองสิ่งหรือมากกว่าที่มีลักษณะคล้ายกันได้

๑.๓ การคัดเลือกข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ (Select) เลือก resource ที่ต้องการได้ตรงตามเนื้อหา ประเภท ลักษณะ รูปร่าง ภาษา version

๑.๔ การได้รับข้อมูลที่ต้องการ (Obtain) คือการรับ เข้าถึง resource นั้นได้ โดยวิธี ขอยืม ซื้อ หรือวิธีการอื่นๆ

๒. FRAD (Functional Requirements for Authority Data) เป็นรูปแบบการลงรายการบรรณานุกรมทรัพยากรสารสนเทศประกอบด้วย

๒.๑ Find คือค้นพบข้อมูลของ entity / set of entities และของ resource ที่ตรงกัน เช่นค้นชื่อผู้แต่งหนึ่งคนจะ ได้รับข้อมูลทุกอย่างเกี่ยวกับคำค้นนั้น

๒.๒ Identify สามารถยืนยันได้ว่า entities ที่ค้นพบตรงกับ entities ที่ค้นหาหรือที่ต้องการ โดยสามารถแยกแยะหรือระบุความแตกต่างระหว่าง entities อื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายกันได้

๒.๓ Clarify คือ ทำให้ชื่อหรืองานมีความชัดเจนขึ้นตามบริบท โดยระบุความสัมพันธ์ระหว่าง ๒ entities หรือมากกว่าอย่างชัดเจน

๒.๔ Understand คือ ทำให้เข้าใจเหตุผลของการเลือกชื่อหรือหัวเรื่องหนึ่งๆ ตามรูปแบบการเขียนชื่อหรือชื่อเรื่องนั้นๆ มาเป็นชื่อเรื่องหลัก

หลักการของ FRBR และ FRAD model มี ๓ ส่วนคือ

๑. Entities คือสิ่งของอะไรก็ได้ที่สามารถแค็ตตาล็อกได้ มี ๓ กลุ่มได้แก่

๑.๑ กลุ่มที่ ๑ Entities : Products of intellectual & artistic endeavor (ผลงานที่สร้างสรรค์) ได้แก่ Work (ตัวแทนของงาน ๗, Expressions(รูปแบบการนำเสนอ), Manifestations(รูปแบบการเผยแพร่), Items(หน่วยรายการ

๑.๒ กลุ่มที่ ๒ Entities : Those responsible for the intellectual & artistic content (ผู้สร้างสรรค์ผลงาน) ได้แก่ Person, Families, Corporate Bodies

๑.๓ กลุ่มที่ ๓ Entities : Subjects of work (เนื้อหาของงาน) ได้แก่ Concept, Object, Event, Place

๒. Attributes (characteristics of the entities)

๓. Relationships (associations among entities) (ความสัมพันธ์)

การประยุกต์ใช้ RDA ใน Bibliographic record ในระบบห้องสมุดอัตโนมัติ

ในปัจจุบันประเทศไทยยังอยู่ในช่วงการศึกษาเรื่องมาตรฐาน RDA เพื่อนำมาประยุกต์ใช้แทน AACR๒ ในระบบห้องสมุดอัตโนมัติ โดยการเข้ารับการฝึกอบรม การฟังบรรยาย และการศึกษาดูงานในประเทศมาเลเซีย ที่มีการนำ RDA มาใช้ในหอสมุดแห่งชาติประเทศมาเลเซีย นอกจากนี้ยังสามารถศึกษาคู่มือ เครื่องมือ หนังสือ เอกสารเกี่ยวกับ RDA ได้แก่ RDA Document, RDA Toolkit,

LC Training for RDA : Resource Description & Access, RDA : strategies for implementation by Magda El-sherbini, Chicago : ALA, ๒๐๑๓

สำหรับการประยุกต์ใช้ RDA ของห้องสมุดที่ใช้ซอฟต์แวร์ระบบห้องสมุดอัตโนมัติสามารถประยุกต์ใช้ RDA ได้ในระเบียบบรรณานุกรมตามรูปแบบ MARC ในส่วนของทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นภาษาอังกฤษ สามารถปรับเปลี่ยนไปใช้กฎเกณฑ์ตามแบบมาตรฐาน RDA ได้ ในส่วนของทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นภาษาไทยจะต้องมีการแปลกฎเกณฑ์ต่างๆ ของ RDA เป็นฉบับภาษาไทยและกำหนดคำภาษาไทยเพื่อใช้เป็นแบบแผนเดียวกันต่อไป

สรุป

RDA เป็นมาตรฐานที่ใช้สำหรับการบรรยายทรัพยากรสารสนเทศทั้งในรูปแบบสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัล มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนามาตรฐานใช้แทนหลักเกณฑ์การลงรายการแบบแองโกลอเมริกัน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒ มาตรฐาน RDA สร้างขึ้นบนพื้นฐานของ AACR๒ แต่มีขอบเขตกว้างกว่า โดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในวงกว้างไม่เฉพาะหน่วยงานที่เป็นห้องสมุดเท่านั้น และเป็นมาตรฐานที่มุ่งเน้นความต้องการของผู้ใช้เป็นสำคัญ เป็นแนวปฏิบัติ คำแนะนำเกี่ยวกับการกำหนดข้อมูลเพื่อสนับสนุนการค้นหาสารสนเทศ (Resource discovery) ครอบคลุมการปฏิบัติและคำแนะนำในการทำรายการให้กับทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภท นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้ใช้สามารถใช้รายการทรัพยากรสารสนเทศในการค้นหา การระบุ การเลือกและการให้ได้รับทรัพยากรสารสนเทศที่เหมาะสมตรงกับความต้องการ

บรรณานุกรม

เทิดศักดิ์ ไม้เท้าทอง. การลงรายการบรรณานุกรมทรัพยากรสารสนเทศตามมาตรฐาน RDA [ออนไลน์].

เข้าถึงได้จาก : <https://phapada.files.wordpress.com> (วันที่สืบค้น : ๔ เมษายน ๒๕๕๙)

นันทพร ณะกุลปริทัศน์. RDA (Resource Description & Access) มาตรฐานใหม่สำหรับการลง

รายการทางบรรณานุกรม ๑. กรุงเทพฯ: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ, ๒๕๕๙.

_____. RDA (Resource Description & Access) มาตรฐานใหม่สำหรับการลงรายการทาง

บรรณานุกรม ๒. กรุงเทพฯ: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ, ๒๕๕๙.